

nens; quam non incurrit nisi prævaricatio, non evadit nisi emendatio. Die autem peccati quod dicitur inferenda, mos Scripturæ est, quæ damnatum solet vocare damnandum. Inde est quod in Evangelio Dominus: « Omnis, » inquit, qui non crediderit in me¹, » jam judicatus est, quia non credidit in nomine unigeniti Filii Dei. Non quod infidelitas Christum negans, ante tempus iudicii, supplicio juncta esset perpetuo; cum omnes qui ad fidem veniunt, prius fuerint infideles: sed ut censura præcipientis appareat, dicuntur peccata jam esse supplicia. Denique Adam ipsum, et ille liber qui Sapientia dicitur, et multorum opinio, secuta emendatione asserit expiatum². »

AUG. Si non oppugnas, ut dicis, eos qui existimant Adam, si dicto audiens extitisset, ad immortalitatem pro remuneratione potuisse transferri; discerne immortalitatem, majorem scilicet a minore. Nam et ista non absurde immortalitas dicitur, qua potest quisque non mori, si non faciat unde moriatur, quamvis possit et facere. In hac immortalitate fuit Adam: hanc immortalitatem merito prævaricationis amisit. Hæc ei subministrabatur de ligno vitæ, a quo non est prohibitus, quando legem bonam, ne peccaret, accepit, sed quando mala voluntate peccavit: tunc enim de paradiso ejectus est, ne extenderet malum ad lignum vitæ, et manducaret, et viveret in æternum. Unde intelligendus est de hoc ligno vitæ solere sumere sacramentum; de cæteris alimentum. De solo enim ligno quod appellatum est dignoscentiæ boni et mali, non manducare præceptum est ei. Cur ergo putetur non manducasse de ligno vitæ, quandoquidem et cæteris longe præstabilius erat, et illo solo excepto in quo pecca-

¹ Joan. III, 18. — ² Supple, et tamen mortuus est, etc., ut infra in respons. August.

vit, ex omnibus manducandi acceperat potestatem? Dei namque præcipientis hæc verba sunt: « Ab omni ligno, » inquit, quod est in paradiso, edes; de ligno autem » cognoscendi bonum et malum, non manducabis de » illo¹. » Itemque ista sunt verba damnantis: « Quia au- » disti, inquit, vocem mulieris tuæ, et edisti de ligno, » de quo præceperam tibi, de eo solo non edere². » Quæ igitur fuit causa, ut non præcipue de ligno vitæ manducare curaret, cum prohibitus non fuerit nisi ab illo solo, cujus usurpatione peccavit? Imo si vigilanter intelligamus, sicut de ligno interdicto manducando peccavit, ita de ligno vitæ non manducando peccaret; quoniam ipse sibi vitam, quæ ex illo ligno aderat, invideret. Illa vero immortalitas in qua sancti Angeli vivunt, et in qua nos quoque victuri sumus, procul dubio major est. Non enim talis, in qua homo habeat quidem in potestate non mori, sicut non peccare, sed tamen possit et mori, quia potest peccare; sed talis est illa immortalitas, in qua omnis qui ibi est vel erit, mori non poterit, quia nec peccare jam poterit. Tanta quippe erit ibi voluntas bene vivendi, quanta etiam nunc est voluntas beate vivendi, quam nobis nec miseria potuisse videmus auferri.

In hanc immortalitatem, nullo ambigente majorem, si ex illa minore dicas Adam remuneratione obedientiæ, nulla interposita morte potuisse mutari; dicis aliquid quod recta fides non debeat improbare: si autem sic laudas istam, ut neges illam; profecto et mortibus, et morientium cladibus, quas non ferendo urgentur in mortem, cogaris implere paradisi faciem; atque ita tuam decolorare, ut te velis fugere, si illam in speculo possis aspicere. Cur enim et posteri primi hominis in paradiso nati, et non solum boni, verumetiam beati, cogentur

¹ Gen. II, 16, 17. — ² Id. III, 17.

mori, si eos nulla culpa de paradiso exire compelleret, ubi erat lignum vitæ, et summa ex illo vivendi potestas, moriendi autem nulla necessitas? A qua necessitate translati sunt Enoch et Elias: in his enim terris erant, ubi lignum vitæ non erat, et ideo eos ad hujus vitæ finem, communis omnibus necessitas mortis urgebat. Nam quo eos credendum est fuisse translatos, nisi ubi est ipsum vitæ lignum, unde illis sit potestas vivendi, nec ulla moriendi necessitas; sicut esset in paradiso hominibus, in quibus nulla peccandi oriretur voluntas, quæ illos ibi esse non sineret, ubi nulla æquitas mori cogeret? Quapropter exempla Enoch et Eliæ non potius quam vos adjuvant. Deus quippe in his duobus ostendit, quid etiam illis quos dimisit de paradiso, præstaturus esset, si peccare noluissent: inde namque ejecti sunt isti, quo trajecti sunt illi. Ubi etiam hoc eis Dei gratia credimus esse collatum, ne haberent unde dicerent: « Dimitte nobis debita » nostra¹. » In his enim terris, ubi corpus corruptibile eorum animas aggravabat², ita confligebant magno agone cum vitiis, ut tamen si dicerent se non habere peccatum, se ipsos deciperent, et veritas non esset in eis³. Qui sane creduntur ad exiguum temporis redituri in has terras, ut etiam ipsi cum morte configant⁴, et quod primi hominis propagini debetur exsolvant. Unde intelligendum est, quod ii qui peccatum nullum haberent, et filii eorum, si paradisi habitatores in eadem rectitudine permanerent, magis in illa immortalitate persisterent, donec in ampliore, nulla interposita morte, transirent, si eis qui sic erant in his terris extra paradysum justis, ut non possent dicere se non habere peccatum, id est, Enoch et Eliæ tantam diurnitatem vitæ fateamur esse collatam.

« Sed Dominus, inquis, interrogatus de septinuba illa

¹ Matth. vi, 12. — ² Sap. ix, 15. — ³ 1 Joan. i, 8. — ⁴ Apoc. ii, 3.

muliere, sua responsione firmavit, propterea nuptias institutas, ut damna mortis foetura suppleret; cessaturam vero munificam foecunditatem, cum mors avara cessaverit. » Omnino erras, qui propterea putas instituta esse conjugia, ut decessio mortuorum suppleretur successione nascentium. Instituta sunt namque conjugia, ut filios patribus, et patres filiis, cæteros faceret pudicitia foeminarum. Nam et permixto usu atque indiscreto quarumque mulierum, homines nasci possent: sed certa necessitudo inter patres et filios esse non posset. Si autem nemo peccaret, et ob hoc etiam nemo moreretur; sanctorum numero terminato, quantus futuro sufficeret sæculo, hoc sæculum finiretur, ubi et non peccandi et peccandi facultas esset, atque illud succederet, ubi quisquam peccare non posset. Si enim animæ corporibus exutæ, possunt esse vel miseræ vel beatæ, et tamen peccare non possunt: quis fidelium neget, in regno Dei, ubi erit corpus incorruptibile, quod non gravabit animam, sed ornabit, nec alimentis amplius indigebit, hunc affectum futurum, ut nullius ibi ullum possit esse peccatum, non id agente nulla voluntate, sed bona? Dominus ergo ubi dixit, cum de resurrectione loqueretur: « Neque nubent, neque uxores accipient, neque enim morientur¹; » non ideo dixit, ut propter morientes ostenderet nuptias institutas; sed quia sanctorum numero impleto, non opus esset aliquem nasci, ubi necesse esset neminem mori.

« Sed, inquis, Adam secuta emendatione a delicto suo asseritur expiatus, et libro Sapientiæ et opinione multorum: et tamen, inquis, mortuus est, ut sciremus corporis mortem non pertinere ad supplicium illius peccati, sed ad instituta naturæ. » Quasi vero David duo illia scelera gravia, id est, adulterium et homicidium, non sic expiaverit

¹ Matth. xii, 30.

pœnitendo, ut ei datam veniam propheta ipse qui eum terruerat, testaretur: tamen ita ea quæ Deus fuerat comminatus, legimus subsecuta, ut intelligamus ad hoc profuisse illam veniam, ne homo qui tanta mala commiserat, sempiterno pro eis supplicio plecteretur. Erat ergo et primo homini, ad quam rem proficeret pœnitentia, id est, ut eum diuturna, non tamen æterna pœna puniret. Unde factum est, quod rectissime creditur, ut eum filius ejus, id est, secundum hominem Dominus Jesus, quando ad inferna descendit ab inferni vinculis solveret, Tunc enim, juxta librum Sapientiæ, intelligendus est eductus a delicto suo, ut hoc ille liber non factum dixisse, sed futurum prædixisse monstretur, quamvis per verbum præteriti temporis: sic enim ait, « Eduxit illum a delicto » suo¹; » quemadmodum dictum est, « Foderunt manus » meas², » et cætera quæ ibi per verba præteriti temporis futura esse dicuntur. Ac per hoc et morte corporis factum est, ut pro peccato pœnam lueret temporalem; et pœnitentia non nihil actum est, ut evaderet sempiternam: ubi plus valuit gratia liberantis, quam meritum pœnitentis. Non est unde et adversus munias impetum veritatis, quocum tuis machinis in clarissima luce prosterneris, nec in Dei paradiso et mortes et innumerabiles morbos, mortiferis cruciatibus plenos immittere ulla penitus ratione permitteris. Crede Deo dicenti, « Quaecumque die » ederitis ex eo, morte moriemini³. » Eo quippe die ceperunt mori, quo separati a ligno vitæ, quod utique in loco positum corporali, corpori vitam subministrabat, necessitatem mortis conditionemque sumpserunt. « Certe damna mortis et mors avara, » verba sunt tua: saltem te ista verba tam dura et horrenda, ut paradiso Dei parceres, admonerent. Tantum-ne te offendit locus prædica-

Sap. x, 2. — ² Psal. xxi, 18. — ³ Gen. ii, 17.

tissimus beatorum, ut a te in eum et mors et damnifica et avara mittatur? O inimici Dei gratiæ, inimici paradiso Dei, quo amplius progredi poteritis, quam ut sanctarum deliciarum dulcedinem amarissimis pœnis impleatis, nihilque velitis esse paradiso nisi gehennam minorem.

XXXI. JUL. « Porro jam satis multa de Genesi. Transeamus ad apostolum Paulum, quem opinionis suæ Manichæus et Traducianus opinantur. Cum ergo de mortuorum resurrectione dissereret, ait, « Sicut in Adam omnes » moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur¹. » Hoc testimonium usurpasti tu, cum quo nobis causa est: sed quid eo confici putares, quia tu tacuisti, etsi suspicer, tamen confirmare vix possum. Quid enim spectat ad traducem, si omnes in Adam mori dicantur; cum Adam nomen hominis sit, tradux autem peccati et labis Manichææ indicium? Nisi forte nihil aliud ipsum Adam, quam peccatum et esse, et sonare fatearis; ut hac appellatione Apostolus omnes mori in peccato pronuntiasse videatur? Sed hoc propalam insanum est. Quid igitur novum, si quia Adam sermo hebræus nihil aliud indicat quam hominem, (hoc enim interpretatio ipsius exprimit), dixerit Apostolus, « In Adam omnes moriuntur, et in Christo » omnes vivificabuntur: » id est, secundum hominis qui moriuntur naturam, per virtutem Christi a mortuis excitantur. Huic sententiæ qui inficiatur, insanit: ejusdem quippe auctoris virtute, qui in hac vita fecunditatem et mortalitatem instituit, universi excitabuntur e sepulcris, ut recipiat unusquisque propria corporis sui, prout gessit, sive bonum, sive malum². Hoc itaque dicto Apostoli, quo ait, « Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in » Christo omnes vivificabuntur³; » mortem corporalem quæ justis injustisque communis est, an pœnalem illam

¹ 1 Cor. xv, 22. — ² 2 Cor. v, 10. — ³ 1 Cor. xv, 22.

diabolo et impiis deputatam insinuari putas? Si naturalem istam simplicem quæ in sanctis etiam pretiosa est¹; quæ non solum bonis et malis, verumetiam hominibus pecudibusque ex æquo accidit; hanc, inquam, mortem hic Apostolus indicavit: manifestum est quoniam nomine Adæ naturam humanitatis, nomine autem Christi potentiam creatoris et excitatoris ostendit. Sin autem quod ait, « In Adam omnes moriuntur, » crimen hic velis intelligi, non naturam; suppetit expositio tam aperta quam certa, videlicet ut dixerit, « Sicut omnes, » id est, multi Adæ imitatione moriuntur « Ita omnes, » id est, multi Christi imitatione salvan tur. Aut ergo de communi morte locutus est, et naturam indicavit; aut de peccato, et imitationem accusavit. Sic enim et post pauca subjunxit: « Sicut » portavimus, inquit, imaginem terrestris, portemus etiam imaginem illius cœlestis¹. » Certe susceptio imaginis non poterat imperari, si naturalis in qualitate alterutra crederetur. »

Aug. Quis est tam negligens apostolicorum eloquiorum, ut non videat quod Apostolus de resurrectione corporis disserebat, ubi ait, « Sicut in Adam omnes moriuntur, » ita et in Christo omnes vivificabuntur²? » Sed tu ad dilatanda, non eloquia, sed vaniloquia tua, ubi nulla quæstio est, ingeris quæstionem, et quæris a me illud quod dictum est, « In Adam omnes moriuntur³; » de qua morte sit dictum. Prorsus de morte corporis dictum est, ista scilicet qua necesse est moriantur boni et mali, non illa qua mortui dicuntur qui eadem morte sunt mali: quas duas mortes, una brevi Dominus complectitur sententia, dicens: « Sine mortuos sepelire mortuos » suos.⁴ » Est etiam mors, quæ in Apocalypsi mors secunda dicitur, qua et corpus et anima igne cruciabuntur æterno;

¹ Ps. cxv, 5. — ² 1 Cor. xv, 49. — ³ Ibid. 22 — ⁴ Matth. vii, 22.

quam minatur Dominus ubi dicit: » Eum timete, qui » habet potestatem et corpus et animam perdere in gehennam¹. » Quamvis ergo multæ mortes inveniantur in Scripturis; duæ tamen sunt præcipuæ, prima et secunda: prima est, quam peccando intulit primus homo; secunda est, quam judicando illaturus est secundus homo. Sicut in sanctis libris multa Dei testamenta commemorantur; quod possunt advertere, qui diligenter legunt: sunt tamen duo præcipua, Vetus et Novum. Prima ergo mors cœpit esse, quando Adam de paradiso ejectus est, et separatus a ligno vitæ: mors secunda esse incipiet, quando dicitur: « Discedite a me maledicti in ignem æternum². » Cum igitur de resurrectione corporis loqueretur Apostolus, ait: « Per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum: sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur³. » Non itaque debemus inquirere, de qua morte agatur hoc loco; manifestum est enim de morte corporis agi: sed potius debemus attendere, per quem sit mors ipsa de qua agitur, utrum per Deum qui hominem condidit, an per hominem qui peccando causa hujus mortis extitit. Sed hoc, ut dixi, attendere debemus in promptu positum, non quasi abditum quærere. Nam et hanc abstulit Apostolus quæstionem, apertissime dicens: « Per hominem mors. » Et quis est iste, nisi primus Adam? Ipse est quippe ille, de quo dictum est: « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors⁴: » cui e contrario Adam secundus opponitur, qui est forma futuri; unde et hic dictum est: « Per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum⁵. » Sic ergo est accipiendum quod ait: « In Adam

¹ Matth. x, 28. — ² Id. xxv, 14. — ³ 1 Cor. xv, 21, 22. — ⁴ Rom. v, 12. — ⁵ 1 Cor. xv, 21.

» omnes moriuntur; » ut non obliviscamur quod ait :
« Per hominem mors¹. » Ideo quippe in Adam omnes
moriuntur, quia per hominem mors : sicut ideo in Christo
vivificantur, quia per hominem resurrectio resurrec-
tio mortuorum. Homo igitur, et homo : sicut ergo unus
iste, sic unus est ille : ac per hoc, quia homo secundus
est iste, homo primus est ille.

Scimus Adam, sicut commemoras, hebræa lingua
hominem dici : sed non hinc efficitur quod impudentis-
sime persuadere conaris, ut in eo quod dixit Apostolus :
« In Adam omnes moriuntur, omnem mortalem hominem
significasse credatur ; ut scilicet non in illo primo ho-
mine, sed in eo quod mortales sunt, existimemus omnes
mori. Noli obscurare clara, recta pervertere, implicare
simplicia : in illo moriuntur omnes, per quem mors ; sicut
in illo vivificantur, per quem resurrectio mortuorum. Et
quis est iste, nisi secundus homo ? quis ergo est ille, nisi
primus homo ? Proinde quis iste, nisi unus est Christus ?
quis ille nisi unus Adam² ? Itaque sicut portavimus ima-
ginem terrestris hominis, ita portemus etiam cœlestis.
Indicatur illud, hoc imperatur : illud quippe jam præ-
sens est, hoc futurum. Et ideo illam portavimus imaginem
conditione nascendi, et peccati contagione : hanc autem
portamus gratia nascendi ; portamus autem interim spe,
re vero portabimus eam præmio resurgendi, et beate
justeque regnandi.

Quæ cum ita sint, mors quidem hominis ita instituti,
et in eo constituti loco, ut non moreretur, nisi peccasset,
sine dubitatione pœnalis est : sed Deo per gratiam suam
in usum nobis bonum pœnalia mala nostra vertente, « In
» conspectu Domini pretiosa est mors sanctorum ejus³. »
Per illam certant, sicut per disciplinam ; « Disciplina

¹ 1 Cor. xv, 49. — ² Ibid. 49. — ³ Psal. cxv, 5.

» enim, sicut scriptum est, ad præsens non gaudii vide-
» tur esse, sed tristitiæ ; postea vero uberiores fructum
» his qui per eam certarunt, reddit justitiæ¹. » Tu autem,
qui mortem corporis etiam in paradiso etiam peccante
nullo, futuram fuisse contendis, hostis est gratiæ Dei,
hostisque sanctorum, quorum mors pretiosa est, per il-
lam certantium intrare atque habitare paradysum. Non
enim mortem solam, id est, resolutionem animæ a cor-
pore, nolentis tamen spoliari, sed supervestiri, ut
absorbeatur mortale a vita² ; sed etiam omnes morbos,
et omnia genera malorum, quæ homines non valendo
ferre moriuntur, quantum ad te attinet, in locum tantæ
felicitatis et quietis immittis : quod errore quanto facias
video, sed qua fronte nescio.

XXXII. JUL. « Verum totum contextum loci ipsius
ventilemus. Si, inquit, Christus prædicatur quia ex
mortuis resurrexit, quomodo quidam dicunt in vobis,
quia resurrectio mortuorum non est³ ? Si autem resur-
rectio mortuorum non est, nec Christus resurrexit ; si
autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio
nostra, et vacua est fides vestra, invenimur etiam falsi
testes Dei, quia testimonium diximus adversus Deum,
quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit. Si enim
mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit : si autem
Christus non resurrexit, vana est fides vestra, quia adhuc
estis in peccatis vestris ; et qui dormierunt ergo in Christo,
perierunt. Si in hac vita in Christo speramus tantum,
miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem
Christus ex mortuis resurrexit primitiæ dormientium,
quoniam quidem per hominem mors, et per hominem
resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes mo-
riuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Unus-

¹ Hebr. xi, 11. — ² 2 Cor. v, 4. — ³ 1 Cor. xv, 12.

quisque autem in suo ordine; primitiæ Christus, deinde hi qui sunt Christi, qui in adventu ejus, deinde finis. »

AUG. Ventilandum totum istum in apostolicis Litteris de corporis resurrectione locum ideo te suscepisse, ut haberes occasionem qua tuum multiloquium copiosa, si dici potest, egestate diffunderes, et ad tot libros implendos tibi evagandi spatia procurares, in ipsa tua proluxa et supervacanea disputatione clarebit.

XXXIII. JUL. « Instruxit acerrime disputationem magister egregius, et spem nobis de consortio Mediatoris ingressit, asserens illum hominem, quantum spectat ad substantiam qua nobis jungitur, nihil exceptum habuisse, opinionemque quam infidelitas sciscebat, non minus Christo præjudicare posse quam nobis. Sic ergo miscet negotium Christi et hominum, ut necesse sit in utraque parte credi, quod in altera censeatur. Opinati quippe fuerant per idem tempus homines, quia resurrectio mortuorum futura non esset: non tamen resurrexisse Christum negabant. Arripit hoc magister gentium, et pronuntiat necesse esse, ut uni præjudicio pars utraque sit pervia, et aut omnes homines resurrecturi, aut nec Christus resurrexisse credatur. Certe hanc vim in disputando Apostolus non haberet, si secundum Manichæos, et eorum discipulos Traducianos, carnem Christi a naturæ nostræ communione distingueret. »

AUG. Manichæi non sunt, qui carnem Christi a naturæ nostræ communione distinguunt, sed qui nullam carnem Christum habuisse contendunt. Nobis itaque jungendo Manichæos, anathemandos vobiscum atque damnandos, etiam eorum sublevas causam, dicens eos carnem Christi a naturæ nostræ communione distinguere: quasi carnem Christum habere fateantur, quam quoquo

modo a nostra carne distinguant. Dimitte illos multum a nobis, multumque et a vobis, in ista de carne Christi quæstione distantes: nobiscum age quod agis; quia nobiscum carnem Christi, etsi dissimiliter, confiteris. Nec nos enim eam a naturæ atque substantiæ carnis nostræ, sed a vitii communione distinguimus. Caro est enim nostra peccati: propter quod illa dicta est, non similitudo carnis, quia vera caro est; sed similitudo carnis peccati, quia peccati caro non est. Si ergo peccati caro caro nostra non esset; quomodo, rogo te, similitudo carnis peccati caro Christi esset? An usque adeo desipis, ut dicas aliquid simile esse, sed cui simile sit non esse? Hilarius audi catholicum antistitem, quem certe quidquid de illo sentias, Manichæum non potes dicere: qui cum de Christi carne loqueretur, « Ergo cum missus est, inquit, » in similitudine carnis peccati, non sicut carnem habuit, ita habuit et peccatum; sed quia ex peccato » omnis caro est, a peccato scilicet Adam parente deducta, in similitudine peccati carnis est missus, existente in eo, non peccato, sed peccati carnis similitudine¹. » Quid ad ista dicturus es, improbissime, loquacissime, contumeliosissime, calumniosissime? Numquid et Hilarius Manichæus est? Sed absit ut tuas accipere dedigner injurias, non solum cum Hilario cæterisque ministris Christi; sed etiam cum ipsa carne Christi, cui tantam facere non expavescis injuriam, ut audeas eam coæquare cæteræ hominum carni, quam carnem constat esse peccati; si non mendaciter dictum est, Christum in similitudine carnis venisse peccati.

XXXIV. JUL. Numquid quippe diceret, « Si mortui » non resurgunt, nec Christus resurrexit²: » cui poterat referri, sed Christus, quoniam de virgine natus est, pe-

¹ Rom. viii, 3. — ² I Cor. xv, 13.

culiariter resurrexit; homines autem, quia nati sunt de commixtione diabolica, non resurgunt. Verum ille protinus referret, et quæ fuit resurgendi vanitas, si nec spei nostræ nec magisterio parabatur? Quæ enim esset ratio docendi, quæ gravitas exempli, si natura in nobis dissimilis, et spe conregnandi, et vi careret imitandi? Procul igitur, et nimis procul fides Apostoli ab hac opinione consistit. Eodem plenus spiritu, quo etiam Petrus, scit Christum pro nobis ob hoc mortuum, ut nobis donaret exemplum, ut sequeremur vestigia ejus¹. Et quia causam tanti mysterii, sacrificium novit et exemplum fuisse, pronuntiare non dubitat, imo diligenter inculcat, quia non accesserit homo Christus aliquo, a quo quisquam nostrum naturæ suæ præjudiciis arceatur. « Si, inquit, » resurrectio non est mortuorum, neque Christus resurrexit. Si autem Christus ex mortuis resurrexit, quomodo » dicunt quidam in vobis, quia resurrectio mortuorum » non est⁴. » Id est, si confitemini ejusdem illum secundum hominem, cujus nos, fuisse naturæ, qua ratione vel in illo factam resurrectionem, vel in reliquis non futuram putatis? Præmissis conditionibus, implet ex omni parte sententia: Nunc autem, inquit, Christus resurrexit ex mortuis: erit ergo resurrectio mortuorum. »

AUG. Resurrectionem mortuorum non esse putantibus, et tamen Christum surrexisse credentibus, propterea dicitur, « Si resurrectio mortuorum non est, neque Christus » resurrexit: quia Christus ideo resurrexit, » ut resurrectionis mortuorum ædificaret fidem, in carne resurrecturos homines ostendens, sicut ipse homo factus resurrexit in carne. Ac per hoc consequens erat, ut negarent surrexisse Christum, qui resurrectionem non crederent esse mortuorum. Unde quia isti, cum quibus agebatur,

¹ 1 Petr. II, 21. — ² 1 Cor. XV, 13.

illud negare non poterant; hoc quoque debebant ablata caligine confiteri. Nam si propter aliquam Christi differentiam, recte sibi homines videntur resurrectionem negare mortuorum, et tamen resurrectionem Domini non negare; possunt et alia dicere, quæ multa reperiunt, quibus errorem suum defendere sibi videantur. Quid si enim, cum audierint, Si mortui non resurgunt, neque resurrexit Christus; respondeant et dicant, Sed ille non tantum homo, verumetiam Deus est; quod aliorum hominum nemo? Ille secundum ipsum hominem de Spiritu sancto natus et ex virgine Maria; quod aliorum hominum nemo: ille potestatem habuit ponendi animam suam, et iterum sumendi eam¹; quod aliorum hominum nemo: quid ergo mirum, si a mortuis resurgere potuit; quod aliorum hominum poterit nemo? Si ergo ista dicant, quia Christum solum surrexisse concedunt, cæteros nolunt; numquid ideo illas Christi tam magnas a cæteris differentias negaturi sumus, ut aliorum quoque mortuorum resurrectionem de Christi cum eis æqualitate persuadere possimus? Sic ergo nec istam differentiam denegantes, qua fatemur solam carnem Christi, non ut aliorum fuisse carnem peccati, sed carnis peccati similitudinem; non ideo tamen solam surrexisse, sed aliorum quoque resurrecturam esse defendimus, et sic defendimus, ut dicamus quod Apostolus dixit, « Si mortui non resurgunt, » neque Christus resurrexit: resurrexit autem Christus; » resurgunt igitur mortui². » Neque enim quia non eadem sunt in utraque carne originis merita, ideo non est eadem terrena mortalisque substantia. Habet quidem differentiam suam similitudo carnis peccati, qua discernitur a carne peccati: sed absit ut Christuseis se disparem faciat resurgendo, quibus se voluit æquare moriendo. Non ita-

¹ 1 Joan. X, 18. — ² 1 Cor. XV, 16.